

CİNSEL GELİŞİM SÜRECİNİN DESTEKLENMESİ

Kapsamlı Cinsellik Eğitimi (KCE)

Her kuşağa kültürel yapılarına uygun olarak verilen ve onların;

- ✚ fiziksel gelişimlerini anlamalarına,
- ✚ değerlerini ve beklentilerini tanımlamalarına,
- ✚ hak ve sorumluluk bilinci kazanmalarına,
- ✚ mutlu/doyumlu bir yaşama hazırlanmalarına yardımcı olacak eğitimidir.

Kapsamlı Cinsellik Eğitimi Neden Önemli?

Cinsel gelişim sürecinde doğru bilgi, tutum ve yaklaşımla desteklenen çocuk/ergen;

- ✚ Kendisinin ve diğer cinsiyetin bedenini tanır,
- ✚ Bedeni ve cinsiyeti hakkında olumlu duygular taşır,
- ✚ Bedeninin sorumluluğunu alır,
- ✚ Özel alanını ve sınırlarını tanımlar,
- ✚ Bedeninin özel, değerli ve kendisine ait olduğunu bilir,
- ✚ Cinsel istismar ve tacizden nasıl korunacağını bilir,
- ✚ Yaşadığı ergenlik değişimlerini anlar ve kabullenir,
- ✚ Bedeniyle ve yaşadığı değişimlerle ilgili kaygıları azalır,
- ✚ Cinsel davranışlarla ilgili bilinçli ve sorumlu kararlar alabilir,
- ✚ Yanlış kanallardan gelen bilgileri değerlendirebilir.

Araştırmalar, cinsellik hakkında bilgilendirilen çocukların ve gençlerin, cinsel birlikteliği ileri yaşlara ertelemeyi seçtiklerini gösteriyor.* Bu konu konuşulmadığında temel bilgi kaynağının arkadaşlar ve internet olduğu, edindikleri güvenilir olmayan bilgilerle risk oluşturabilecek davranışlara daha çok yöneldiklerini vurguluyor.

Çocukların, gençlerin kendilerini sağlıklı olarak tanımlayabilmek için cinsellik hakkında doğru bilgi edinmeleri önemlidir. Cinsellik, cinsel davranışların ötesinde bedenini tanımasını, kendisi hakkındaki algı ve yargılarını, seçimlerini, diğerleri hakkında neler düşündüğünü ifade eder. Yaşadığı dünyayı anlamasına katkı sağlar. Yani cinsellik ergenlikle birlikte gündeme gelen bir olgu değil, doğumdan itibaren çocuğun içinde bulunduğu ve deneyimlediği bir olgudur.

Çocuk 3 yaş civarında bedenini tanımaya, cinsiyeti keşfetmeye başlar ve bu dönemde cinsellik üzerine konuşmaya başlamak işinizi oldukça kolaylaştırır. Bu yaşlarda çocukların temel merakları "bebekler

nereden geliyor?" ve "kız-oğlan çocuklarının üreme organlarının farklılığı" üzerinedir. Sorularına anlayabileceği kadar somut, kısa ve öz yanıtlar vermek çocuğun zihninde, "ben bedenim hakkında ailemle konuşabilirim" algısının oluşmasına katkı sağlar.

Çocuğun cinsellik algısı aslında henüz bedenini yeni keşfetmeye başladığında, ebeveynlerin verdiği tepkilerle şekillenmeye başlıyor. Örneğin, cinsel organlarına dokunan bir çocuğa ebeveyn bunun çok ayıp olduğunu ve bir daha dokunmaması gerektiğini söylerse çocuk cinselliğe suçluluk duygusu ile yaklaşıyor ve kendi bedenini keşfetmeye ait dürtülerini bastırmak durumunda kalıyor. Aile, çocuğa bedenine olan merak ve ilgisinin doğal olduğu mesajını verirken bir yandan da bedeninin ona ait ve özel olduğunu vurgulamalıdır. Çocuk böylece vücudunu keşfederken hem suçluluk duymaz, hem de özel alanını oluşturarak bu davranışı toplum içinde göstermenin uygun olmadığı mesajını da almış olur.

Bedeninin çocuğa ait ve özel olduğunu konuşmak, cinsel sınır ihlalleri konusunda çocukta farkındalık oluşturmaya katkı sağlar. Çocuğun istemediği bir temas karşısında sınır koyabilmesi ancak duygusal ve bedensel farkındalığının gelişmiş olmasıyla mümkündür. Özgüvenli, kendini ortaya koyma becerisi gelişkin çocuklar böyle durumlarla karşılaştıklarında "hayır" diyerek sınır koyabilirler. Bedeni ve duyguları hakkında ailesi ile rahatlıkla konuşabildiği bir güven ortamında yetişen çocuk, cinsel sınır ihlaline maruz kaldığında bu durumu bir yetişkinle paylaşabilir ve böylelikle koruyucu önlemler almak mümkün olur. Anne ve babaların da çocuğun özel alanına saygı göstermesi ve bedeninin ona ait ve özel olduğunu vurgulayarak davranması önemlidir. Odasına kapıyı çalmadan girmemek, istemediği zaman öpmemek ya da sarılmamak gibi...

Özellikle büyümenin başladığı 10 yaş civarında ergenlik döneminde oluşacak değişimler hakkında konuşmak ve onun sorularını yanıtlamak "zihinsel hazır oluşuna katkıda bulunmamız" açısından son derece önemlidir. Çocuğun cinsellikle ilgili sorular sormuyor oluşu bu konuyu merak etmediğini göstermez. Arkadaşları, internet gibi çeşitli kaynaklardan kontrolün dışında bilgiler ediniyor olabilir. Bu konuda önleyici olabilmek için erken çocukluk yaşlarından itibaren cinsel gelişim hakkında konuşmak ve sorularını yanıtlamak önemlidir.

Tutum ve Yaklaşım

- ✚ Uygun kaynaklardan da yararlanarak tutarlı bilgi ve yaklaşımla,
- ✚ Sakin, rahat, yargılamayan bir tavırla,
- ✚ Dinleyerek,
- ✚ Cinsel içerikli soru ve cevaplarını anlamaya gayret ederek,
- ✚ Cinselliğin doğal olduğuna vurgu yapıp uygun tavrı destekleyerek,
- ✚ Çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun bilgiler vererek,

- ✚ Beden dilimizin, mimiklerimizin farkında olarak,
- ✚ Doğru terminoloji kullanarak,
- ✚ Cinselliğin sevgi ve duygularla ilişkisini anlatarak,
- ✚ Dokunmanın türlerini anlatarak,
- ✚ Bedenin kıymetli ve özel olduğuna vurgu yaparak,
- ✚ Hoşlanmadığı dokunuşlar, bakışlar, sözlerle karşılaşırsa buna izin vermemesini söyleyerek,
- ✚ Hoşlanmadığı durumlarda nasıl yardım isteyeceğini öğreterek,
- ✚ Doğru bilgi kaynaklarına ulaşmasına fırsat vererek,
- ✚ Yaşının üzerinde, yanlış, pornografi içeren kaynaklara ulaşma olasılığını kontrol ederek,
- ✚ Özel alan ve mahremiyet kavramlarını açıklayıp özel alanının oluşmasını destekleyerek,
- ✚ Kız-oğlan arkadaşlığını destekleyerek,
- ✚ Ayıplamadan, susturmadan, utandırmadan,
- ✚ Sorularını geçiştirmeden ve/veya yanıtsız bırakmadan,
- ✚ Cinsellikle ilgili olumsuz duygular aktarmadan,
- ✚ Cinsiyete özel mesajlar vermeden, cinsiyet ayrımcılığı yapmadan.

Terminoloji

- ✚ "Kız – erkek" yerine **"kız - oğlan"**
- ✚ "Bayan/hanım – erkek" yerine **"kadın - erkek"**
- ✚ "Göğüs" yerine **"meme"**
- ✚ "Hastalanmak" yerine **"adet olmak", "regl olmak"**
- ✚ Kızlar: "kuku" yerine **"vulva"**
- ✚ Oğlanlar: "pipi" ve "yumurtalıklar" yerine **"penis" ve "testisler"**
- ✚ "Kızlık zarı" yerine **"himen"**
- ✚ «Cinsel tercih» yerine **«cinsel yönelim»**
- ✚ «Karşı cins / hemcins» yerine **«diğer cins / kendi cinsi»**

Kapsamlı Cinsellik Eğitimi ile ilgili Endişe ve Kaygılar

KCE'nin sağlanmasında okullar merkezi bir role sahiptir. Öğretim, öğrenme ve bireysel gelişimin mekanları olan okullar, halihazırda bir altyapı sunmaktadır. Bu altyapının bir parçası, yeterli beceriye sahip ve güvenilir bilgi kaynakları olan psikolojik danışmanlar ve öğretmenler; diğer parçası ise, resmi müfredatın sağladığı uzun vadeli program oluşturma olanaklarıdır. Psikolojik Danışmanlar ve Öğretmenler, çocuk ve gençler için yaşa ve gelişim düzeyine uygun öğrenme deneyimleri sunma konusunda yetkindir. Gençler de okulları, psikolojik danışmanları ve öğretmenleri güvenilir birer bilgi kaynağı olarak görmektedir.

Okul ortamında sunulan KCE'nin niteliği ve etkisi yalnızca psikolojik danışmanların kapasitesi, kullanılan pedagojik yaklaşımlar ve kullanılan öğretim ve öğrenme materyalleri değil; aynı zamanda, bir bütün olarak okul ortamına da bağlıdır. Söz konusu nitelik ve etki de okulda uygulanan kural, pratikler ve diğer birtakım unsurlar üzerinden kendini gösterir. KCE, tüm öğrencilerin sağlığı ve iyi oluşunun belirlenmesinde kritik bir rol oynar ve daha geniş anlamda nitelikli eğitimin temel bir unsurudur.

«Kapsamlı Cinsellik Eğitimi(KCE)Çocukların masumiyetini yok eder»

Bulgular; çocukların ve gençlerin bilimsel olarak doğrulanmış, yargılayıcı olmayan, yaş ve gelişimlerine uygun, örgün eğitimin başlangıcından itibaren dikkatlice planlanarak sunulan bilgilerden faydalandıklarını göstermektedir.** KCE'nin yokluğunda; çocuklar ve gençler akranlarından, medyadan ya da diğer kaynaklardan gelecek çelişkili ve zaman zaman zarar veren mesajlara karşı savunmasız kalabilirler. Nitelikli bir cinsellik eğitimi, olumlu değer ve ilişkilere vurgu yaparak tam ve doğru bilgi sunar. Cinsellik eğitimi, cinsellikten daha fazlasıdır; beden, ergenlik, ilişkiler, yaşam becerileri vs. hakkında bilgiler içerir.

«KCE Kültürümüze ya da dinimize aykırıdır»

Gençler yaşamlarına uygun ahlaki yönlendirme ararlar. Duygusal ve fiziksel açıdan sağlıklı ilişkiler kurmalarını sağlayacak, cinsellikle ilgili güvenilir bilgiyi ve onları önemseyen bir yönlendirmeyi gençlerin tümü hak eder. Olgusal olarak yanlış bilgi vermek ve bilgi saklamak; ergenlik hayatına dair gerçeklikleri görmezden gelmek ve gençleri gereksizce hastalık ve istenmeyen gebelik riskine maruz bırakmaktır ve bu her şeyden önce yaşamlarını ve insan onurunu tehlikeye sokar. Pek çok inanç topluluğu, kendi deneyimlerinin ve sayısız çalışmanın gösterdiği üzere; gençler bilinçli kararlara ve ilişkilerde karşılıklı saygıya odaklanan cinsellik eğitimi aldıklarında cinsel eylemleri reşit oldukları döneme erteleme eğilimi göstermektedir. Öte yandan KCE, insan hakları ile uyumlu olmayan ya da özellikle kız çocukları ve genç kadınların ya da diğer ötekileştirilmiş nüfusun savunmasızlığını ve riskini artıran olumsuz sosyal normları ve zararlı uygulamaları düşünme ve işaret etme ihtiyacının altını çizmektedir.

«KCE Erken yaşta cinsel birlikteliğe neden olur»

Dünya çapında yapılan araştırmalar, cinsellik eğitiminin hemen hemen hiç ya da çok nadiren erken cinsel birlikteliğe yol açtığını göstermektedir. Araştırmalar, KCE'nin cinselliği deneyimleme yaşı üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını ya da ertelenen ve daha sorumlu cinsel davranışa etken olduğunu göstermiştir. ***

«Cinsellik hakkında eğitmek ebeveynlerin ve akrabaların görevidir»

Cinsellik ve ilişkilere sağlıklı bir yaklaşım geliştirmek için birincil bilgi, destek ve bakım kaynağı olarak ebeveynler ve aile temel bir rol oynar. Bununla birlikte eğitim bakanlıkları, okullar ve öğretmenler aracılığıyla hükümet; güvenli ve destekleyici bir öğrenme ortamında çocuklar ve

gençler için bütünsel eğitim ve nitelikli KCE programı verebilmek için gerekli araç ve malzemeleri sağlayarak ebeveyn ve ailelerin oynadığı rolü desteklemeli ve tamamlamalıdır.

«KCE Gençleri alternatif yaşam biçimlerine yönlendirmek anlamına gelir»

KCE'nin temel ilkesi; cinsel davranışı, cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği ya da sağlık durumu yargılanmaksızın herkesin en yüksek standartta sağlık ve iyi olma haline sahip olmak için doğru bilgiye ve hizmete erişme hakkı olduğudur. Eğitim belirli bir yaşam biçimini desteklemez ya da kampanyasını yapmaz; herkes için sağlık ve iyi olma halini teşvik eder.

«Ebeveynler okulda cinsellik eğitimi verilmesine karşı çıkacaklardır»

Ebeveynler, çocuklarının cinsel kimliği, cinsel ve sosyal ilişkilerinin kilit noktalarında birincil rol oynarlar. Ebeveynlerin okulda KCE programlarına tepkisi korkuya ya da KCE ve etkisi hakkında bilgi eksikliklerine dayanır. Ebeveynler, cinsellik ve cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakkındaki mesajların ailenin değer sistemine dayandığından emin olmak isterler. KCE programları ailenin rolünü devralmaya çalışmaz, onun yerine ebeveynler ile iş birliği içinde, bu sürece onları dahil ederek desteklemeyi amaçlar. Çoğu ebeveyn, okullarda nitelikli cinsellik eğitiminin en güçlü destekçileri arasındadır. Birçok ebeveyn "cinsel konular"a yaklaşım ve çocukları ile bu konularda tartışma, zor durumlara (örn. Bir çocuk internette porno izlediğinde ya da sosyal medyada zorbalığa maruz bırakıldığında) verilen tepkiler ve doğru bilgiye erişim ve bilgi sağlama konusunda alacakları dışsal desteğe önem verirler.

«KCE Ergenler için uygun olabilir ama çocuklar için değildir»

Küçük çocuklar da yaşlarına uygun bilgiye ihtiyaç duyarlar. Çocuklar erken yaştan itibaren bedenlerini, ilişkileri ve duyguları anlamak için beceri ve bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bedenlerinin farklı bölümlerinin doğru isimlerini öğrenmeleri, insan üremesinin ilkelerini ve olgularını anlamaları, aile ve kişiler arası ilişkileri keşfetmeleri; güvenlik cinsel istismardan korunma ve istismarı bildirme hakkında bilgilenmeleri için güvenli bir ortam sağlayarak sağlıklı bir çocukluğun temelini oluşturmada KCE katkı sunar. KCE ayrıca çocuklara duygular, öz yönetim (örn. hijyen, duygular, davranış), sosyal farkındalık (örn. empati), ilişki becerileri (örn. olumlu ilişkiler, çatışmalarla baş etme) ve bilinçli karar verme (örn. yapıcı ve etik tercihler) hakkında öğrenerek özgüven geliştirme imkanı sağlar. Bu konular adım adım, çocuğun yaşına ve gelişen kapasitesine uygun olarak tanıtılır.

«Öğretmenler KCE konusunda rahat ve yetkin hissetmiyor olabilirler»

İyi eğitilmiş, desteklenen ve motive öğretmenler yüksek nitelikte KCE sunulmasında anahtar bir rol oynarlar. Öğretmenler okul ortamında sık sık öğrencilerin büyüme, ilişkiler ya da cinsellik hakkında sordukları sorularla karşılaşır ve bu sorulara güvenli yollarla uygun yanıtlar verebilmeleri önemlidir. Sektördeki ve okullardaki net politikalar ve yapılandırılmış eğitim

programları, öğretmenleri desteklemeye yardımcı olur. Kurumların sunduğu hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler ve okul yönetiminin desteği ile öğretmenler güçlendirilebilir.

«KCE Öğretmek öğretmenler için çok zordur»

Cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinselliğe dair olumsuz ve birbiriyle çelişen mesajların var olduğu sosyal ve kültürel bağlamlarda; cinsellik hakkında öğretmek ve konuşmak zorlayıcı olabilir. Bunun yanı sıra, pek çok öğretmen ve eğitimci öğrencilerle yakınlık kurma, onları etkili bir şekilde dinleme ve ihtiyaçlarını ve endişelerini ifade etmelerine yardımcı olma, onlara bilgi sağlama becerisine sahiptir. Öğretmenlerin KCE öğretmek için cinsellik uzmanı olmaları beklenmez; katılımcı yöntemler kullanılarak içerik üzerine eğitilebilirler. Bu eğitim fakültelerinin (hizmet öncesi) müfredatına ya da hizmet içi eğitimlere eklenebilir.

«KCE Zaten diğer derslerde ele alınıyor»

Öğrenme birçok okul dersine dağıtılmış olsa bile, KCE okulların cinsel gelişim alanında kapsamlı bir dizi konuyu ve öğrenme hedefini içermesini sağlar. Etkili KCE diğer derslere illa ki dahil edilmeyebilecek bir dizi tutum ve beceri temelli öğrenme çıktıları içerir.

«Gençler cinsiyet ve cinselliğe dair her şeyi internet ve sosyal medyadan öğreniyorlar»

İnternet ve sosyal medya; gençlerin bilgiye erişmesi ve cinsellik hakkındaki sorularına cevap bulmaları için mükemmel kaynaklar olabilir. Gençler bilgiye en hızlı ve elverişli şekilde erişebilmek için sık sık çevrimiçi medyayı kullanırlar. Ancak çevrimiçi medya her zaman yaşa uygun, kanıta dayalı olgular sunmaz ve hatta önyargılı ve çarpıtılmış mesajlar iletebilir. Gençler için doğru ve yanlış bilgiyi ayırmak zordur. Çevrimiçi medya gençlere pek çok bilgi sunarken, onlara konuları ele alma, düşünme ve tartışma alanı ya da ilgili becerileri geliştirme imkanı sunmaz. KCE; sosyal medya ve pornografik içeriklerde gözlemledikleri imajlar, pratikler, normlar ve cinsel senaryoları anlamaları, anlamlandırmaları için gençlere tartışma alanı sunar. KCE ayrıca gençlerin internet ve sosyal medyada güvenli bir şekilde gezinmeleri ve doğru ve yanlış bilgiyi ayırt edebilmeleri noktasında onları destekler.

«Cinsellik eğitimi okulda verildiğine evde verilmesine gerek yoktur»

Cinsellik insan yaşamının önemli bir bileşenidir. Cinsellik eğitimi çocuğu bilgilendirmek ve onun cinsellik hakkındaki sorularına cevap vermekle sınırlı değildir. Bebeklik döneminden yetişkinlik dönemine dek aile ortamı; bireyler arası iletişim ve ilişkiler, bireysel ve ortak değerler, kişisel sınırlar, mahremiyet, güven, saygı, sevgi ve romantik ilişkiler, onay, empati, duygu yönetimi, beden algısı, cinsellik, kültürel ve sosyal normlar, toplumsal cinsiyet, şiddet ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet gibi konularda çocukların belirli bir anlayış geliştirmelerini sağlar. Ebeveynleri doğru tutum ve yaklaşıma yönelik bilgilendirme ve desteklemek için psikolojik danışmanlar ve öğretmenlerin yürüteceği çalışmaların önemi büyüktür.

,**,** ; UNESCO 2016c Bulgu İnceleme Çalışması, 22 farklı sistematik incelemenin ve 77 randomize kontrollü çalışmanın sonuçlarına dayanmaktadır. İnceleme çalışması, İngiltere'deki Oxford Üniversitesi Bulguya Dayalı Müdahale Merkezi'nden (University of Oxford Centre for Evidence-Based Intervention) Paul Montgomery ve Wendy Knerr tarafından yürütülmüş olup, Rehber'de UNESCO 2016c olarak başlıklandırılmıştır.

Kaynak

Cinsellik Eğitimi Üzerine Uluslararası Teknik Rehber, Bulgulara Dayalı Yaklaşım, UNESCO

International Technical Guidance on Sexuality Education/UNFPA-UNICEF/UN WOMEN/World Health Organization